

Beroje, Sahip. *Sünnet İnkârcılığı Bizi Nereye Götürür?*

İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020. 199 Sayfa, ISBN: 9786257320016

Mehmet Ali AYTEKİN

Değerlendiren/Reviewer

Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

İslam Hukuku Anabilim Dalı

Assoc. Prof. Dr., Çankırı Karatekin University Faculty of Islamic Sciences

Department of Islamic Law

Çankırı/TÜRKİYE

maliaytekin@hotmail.com | orcid.org/0000-0002-0318-7515

Öz

Tüm İslâmî ilimlerin temel iki kaynağı Kurʼân-ı Kerim ve sünnettir. Sahâbeden itibaren tüm İslâm alimleri bu konuda hemfikirdir. İslâm düşünce tarihinde zaman zaman Kurʼân merkezli dini bir anlayış ortaya çıksa da hiçbir zaman bu anlayış sünneti tamamen dışlamamış; sistematik ve etkin bir akım olamadan yok olmuştur. Ancak 19. yüzyıldan itibaren sünneti inkâra yönelik daha sistematik ve etkin bir oluşum ortaya çıkmıştır. Bu oluşum sünneti tamamen inkâr etme ve daha sistematik olma gibi açılardan diğerlerinden ayrılmaktadır. İslam Hukuk Profesörü Sahip Beroje, “Sünnet İnkârcılığı Bizi Nereye Götürür?” adını verdiği eserinde bu düşünceye sahip olanların ortaya koyduğu fikirlerin ileride ne gibi sonuçlar doğuracağına dikkat çekmektedir. Bu yazıda söz konusu eserin tanıtımı ve tahlili yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurʼân, Kurʼâniyyûn, Sünnet, Sünnet inkârcılığı, Sahip Beroje.

Beroje, Sahip. *Sünnet İnkârcılığı Bizi Nereye Götürür?* (Where Does Sunnah Denial Take Us?)

İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020. 199 Pages, ISBN: 9786257320016

Abstract

The two main sources of all Islamic sciences are the Qurʼan and the Sunnah. All Islamic scholars since the companions have agreed on this issue. Although a religious understanding based on the Qurʼan emerged from time to time in the history of Islamic thought, such an understanding never completely excluded the Sunnah; disappeared before becoming a systematic and effective movement. However, starting from the 19th

century, a more systematic and effective formation denying Sunnah has emerged. This formation is different from the others in that it completely denies the sunnah and is more systematic. In his book titled “*Sünnet İnkârcılığı Bizi Nereye Götürür?*” (Where Does the Denial of the Sunnah Take Us?) Sahip Beroje, a professor of Islamic Law, draws attention to what kind of consequences the ideas put forward by those who have this thinking will have in the future. In this article, short review and analysis of the aforementioned book will be presented.

Keywords: Al-Qurân, Qurâniyyûn, Sunnah, Hadith, Hadith denial, Sahip Beroje.

Tefsir, hadis, fıkıh, kelim, İslâm tarihi ve tasavvuf gibi İslâmî ilimlerin birincil kaynağı Kur’ân-ı Kerim; ikincil kaynağı ise Hz. Peygamber’den (s.a.s.) kavî, fiilî veya takrirî olarak rivayet edilen hadislerdir. Detaylarda ihtilaf olsa da bu, sahâbeden itibaren böyle algılanmış ve böyle uygulanagelmiştir. Tarihi süreçte Kur’ân merkezli yaklaşımlar göstererek sünneti kısmen dışlamaya yönelik oluşumlar ortaya çıksa da bunların hiçbiri sünneti tamamen inkâr etmeye ve yok saymaya yönelik olmamış; sünnetin kısmi anlamda kabul edilmemesi şeklinde marjinal oluşumlar olarak tarih sahnesinden kaybolup gitmişlerdir. Ancak XIX. yüzyılda sünnet inkârcılığı farklı bir tarzda ve daha sistematik olarak yeniden ortaya çıkmıştır.

Tanıtımını yapacağımız bu eser Sahip Beroje tarafından kaleme alınmış olup¹ yazarın “*peygambersiz din projesi*” olarak nitelediği ve sistematik olarak ortaya çıkan sünnet inkârcılığının, doğuracağı sonuçlar açısından Kur’ân ve sünnet merkezli tahlilini içermektedir. Kitap giriş, yedi ana başlık ve sonuç kısımlarından oluşmaktadır. İlk ana başlığın yer aldığı “Giriş” kısmında Beroje, sünnet inkârcılığının kökenlerine ve sünnet inkârının kategorilerine, konuyla ilgili bazı görüş ve delillere yer verip bunların kritiğini yaptıktan sonra sünnetin muhafaza edilmesi ve sonraki nesillere aktarılması gibi hususlara temas etmiştir. Sünnet inkârcılığının kökenleri bağlamında yazar bunun ilk defa hicri II. asırda ortaya çıktığını ama başta İmam Şâfiî (ö. 204/820) olmak üzere birçok alimin bununla mücadelesi neticesinde hicri III. asırdan itibaren bu anlayışın, tamamen yok olmasa da etkisini kaybettiğini, XIX. asra kadar bu şekilde devam eden inkârcı tavrın farklı bir tarzda yeniden ortaya çıktığını belirtmiş; bu inkârcı anlayışın amaç ve ortaya çıkış gibi açılardan öncekine nazaran çok daha farklı olduğunu vurgulamıştır (s. 13).

Buna göre yeni sünnet inkârcılığı İngiliz hakimiyetinde bulunan Hint alt kıtasında ve *Kur’ân İslâm’ı* adı altında ortaya çıkmıştır. Bunu ilk gündeme getiren de Sir

¹ Sahip Beroje, *Sünnet İnkârcılığı Bizi Nereye Götürür? Peygambersiz Din Projesinin Kur’ân ve Sünnet Merkezli Tahlili* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020).

Ahmed Han (ö. 1898) olup onu Abdullah Çekrâlevî (ö. 1914) ve diğerleri takip etmiştir. Esasında bu fikri savunanlar 1920 yılına kadar *münkirîn-i hadîs* adıyla anılırken Çekrâlevî hareketin adını *Ehlü'z-zikr ve'l-Kur'ân* olarak belirlemiş; sonraki süreçte de söz konusu hareket *Kur'âniyyûn* şeklinde anılmaya başlanmıştır. Sir Seyyid Ahmed Han'ın İngilizlerle olan ilişkisi dikkat çekicidir. O, İngiltere dönüşü Hindistan'da İngiliz eğitim sistemini esas alan bir üniversite kurmuş, ülkenin İngiliz sömürgesinde kalması için mücadele etmiş, din ve devlet işlerinin ayrılması gerektiğini savunmuştur. Çabaları karşılıksız kalmayan Han, İngilizler tarafından *sir* unvanına layık görülmesi yanı sıra Kraliyet ailesinden ödüller, fahri doktora unvanı gibi pek çok özel iltifata mazhar olmuştur. Bütün bunlar da aslında Kur'ân İslâm'ı anlayışının adresini göstermektedir. Zira Hintli Müslümanların sünnete olan bağlılığı İngilizler için büyük bir problem teşkil etmekte idi. Hint alt kıtasında Ahmed Han ve Çekrâlevî'nin fikirleri, Gulâm Nebî (daha sonra Abdullah adını almıştır), Ahmedüddin Amritsarî, Muhammed Eslem Cerâcpûrî ve Gulâm Ahmed Pervîz gibi kişiler tarafından devam ettirilmiştir. Aynı yıllarda İslâm dünyasında Mısır, Kuzey Afrika, Osmanlı gibi bölgelerde buna benzer fikirler olsa da bunlardan hiçbiri Hint alt kıtasındaki kadar katı ve sürekli olmamıştır (s. 14-17).

Beroje'ye göre Hint alt kıtasında sünnet inkârcılığına gösterilen ilgide başat etken bu hareketin İngiliz emperyalizmi tarafından sistemli bir şekilde desteklenmesidir. İkinci etken ise burada klasik din eğitimi veren medreselerin, Batı eğitim sisteminde yetişip materyalist ve pozitivist felsefenin etkisinde kalan kişilerin dini konulardaki sorularına cevap vermede yetersiz kalmasıdır. Zira İngiliz misyonerler sürekli olarak hem ilim adamları ve eğitimciler arasında hem de halk arasında materyalist felsefenin argümanlarını kullanarak Müslümanların geri kalma nedeninin din olduğu tezini işlemişlerdir. Ancak zamanla din karşıtı söylem prim yapmayınca misyonerler söylemlerini değiştirmek zorunda kalmışlar; Kur'ân üzerinden İslâm'a saldırmayı göze alamadıkları için de eleştirilerini sünnet üzerinden yapmayı tercih etmişlerdir. Zaten sünnet olmadan Kur'ân'ı anlamak mümkün olmayacağından asıl isteklerini farklı yolla gerçekleştirmiş olacaklardır (s. 18).

Çalışmanın amacının sünnet inkârcılarının görüş ve gerekçelerini ele alıp onlara cevap vermek değil, sünnet inkârcılığının dinde ne tür sonuçlar doğuracağını somut verilerle ortaya koymak olduğunu vurgulayan Beroje, konuya giriş olması açısından sünneti reddedenleri; 1. Sünneti tamamen reddedenler 2. Ameli olmayan tüm sünneti reddedenler 3. Mütevatir olmayan sünneti reddedenler 4. Kur'ân'a ve akla aykırı gördükleri sünneti reddedenler, şeklinde dört kısma ayırmıştır. İlk gruptakiler Kur'ân'da dini her mesele ile ilgili hükümlerin yer aldığını, Kur'ân dışında sünnet dâhil dini hiçbir kaynağın olmadığını, hatta sünnet ile amel edilmesi durumunda peygamberin Allah'a

şerik yapılmış olacağını savunurken; ikinci gruptakiler peygamberin din adına Kur'ân dışında bir şey söyleme yetkisinin olmadığını, sadece dini yaşama görevinin bulunduğunu, dolayısıyla onun sözlü değil, ameli sünnetinin bağlayıcı olduğunu iddia etmektedirler. Üçüncü gruptakiler de sözlü veya ameli sünnet arasını tefrik etmeden sadece mütevâtir sünneti kabul edip bunun dışındaki sünneti reddetmektedirler. Dördüncü gruptakiler ise sünnetin Kur'ân'a aykırı olamayacağı, ayrıca İslâm'ın akıl dini olduğu söyleminden hareketle Kur'ân'a ve akla aykırı gördükleri hadisleri reddetmektedirler (s. 18-24).

Bu bilgilerden sonra yazar, özellikle sünneti tamamen reddeden ilk gruptakilerin delil ve gerekçelerine genel olarak temas etmiş, bunların kendi içerisinde tutarsızlıklarını somut örneklerle, akli ve nakli izahlarla ortaya koymaya gayret etmiştir. Bu bağlamda Nahl suresi 89. ayette geçen كل lafzının² ve birçok ayette zikredilen مفصل kelimesinin³ bu söylem sahipleri tarafından yanlış yorumlandığını, bunların bu tür ayetlerden hareketle sünneti inkâr ettiklerini, halbuki ayetlerin bu şekilde yorumlanmasının öncelikle Kur'ân hakikatine aykırı olduğunu söylemiş; ilgili ayetlerin nasıl anlaşılması gerektiğini ayrıntılı olarak açıklamıştır (s. 24-34). Daha sonra sünneti inkâr edenlerin en çok ileri sürdükleri diğer bir gerekçe olan sünnetin rivayet tarzı ve sübutuna dair iddialara yer vermiştir. Sünnet mümkirlerine göre hadisler üç-dört nesil boyunca şifahi olarak nakledilmiş, siyasi ve başka nedenlerle pek çok hadis uydurulmuş, birçok yalan yanlış rivayet birbirine karışmıştır. Bundan dolayı da âhâd sünnet güvenilir değildir. Ancak yazar ameli sünnetin nesilden nesile tevatüren nakledilerek geldiğini, sözlü sünnetin de sahâbe döneminden itibaren yazılarak önemli bir kısmının sonraki nesile yazılı olarak intikal ettiğini, buna dair sahih rivayetlerin bulunduğunu, dolayısıyla bu tür iddiaların gerçeği yansıtmadığını söyleyip bunu somut delillerle temellendirmeye

² Ayet-i kerimenin metni ve meali şu şekildedir:

وَيَوْمَ نُبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ وَتَرْتَأْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

(Ey Muhammed!) Her ümmetin kendi içinden üzerlerine bir şahit göndereceğimiz, seni de onların üzerine bir şahit olarak getireceğimiz günü düşün. Sana bu kitabı; her şey için bir açıklama, doğru yolu gösteren bir rehber, bir rahmet ve Müslümanlar için bir müjde olarak indirdik. (en-Nahl, 16/89).

³ Örneğin bk.

أَفَعَيِّرَ اللَّهُ أَتْبَعِي حَكْمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُمْتَرِينَ (De ki: "Size Kitab'ı (Kur'an'ı) hak olarak indiren O iken ben Allah'tan başka bir hakem mi arayacağım?" Kendilerine kitap verdiklerimiz de onun, Rabbin katından hak olarak indirilmiş olduğunu bilirler. O hâlde, sakın şüphecilerden olma. (el-En'âm 6/114).

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

Bu, Rabbinin dosdoğru yoludur. Şüphesiz düşünüp öğüt alacak bir toplum için âyetleri ayrı ayrı açıkladık. (el-En'âm 6/126).

çalışmıştır. Ayrıca sahâbenin hadis konusundaki faaliyet ve tavrının da hadisin sonraki nesillere aktarılması gerektiğine dair onların ittifak ettiklerine delil olduğunu ve hadis rivayet ilminin kurucularının aslında sahâbe nesli olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte hadislerin senedle rivayet edilmesi, yazılması ve tedvini gibi faaliyetlerin daha çok tâbiûn zamanında gerçekleştiğini ifade etmiş; ancak bu dönemde sahâbe ile tâbiûn iç içe oldukları için hadis tedvininin yine sahâbe zamanında başladığına dikkat çekmiştir. Yazar tüm bu söylediklerini açık örneklerle desteklemiştir (s. 35-46).

İkinci ana başlıkta yazar, sünneti inkâr edenlerin Hz. Peygamber'in kişiliği ve dindeki misyonu ile ilgili küçümseyici bir dil ve üslup kullanmalarından dolayı peygamberliğin dindeki yerini ve Allah katındaki değerini izah etmek durumunda kaldığını söylemiştir (s. 47-50). Bu konunun devamı mahiyetinde üçüncü ana başlıkta Kur'ân pence-resinden Hz. Peygamber'in dindeki misyonunu ve Allah katındaki değerini detaylandırarak ele almıştır. Çünkü sünnet münkirleri Kur'ân'ı anlamak için Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ihtiyaç olmadığını, onun söz ve fiillerinin dinde bir değer ifade etmediğini iddia etmekte; hatta Kur'ân'ı anlama konusunda kendilerini Peygamber'e eşit görecektik kadar ileri gitmektedirler. Bu nedenle yazar, Hz. Peygamber'in öncelikle resul ve mübelliğ olup asli görevinin ilahi vahyi tebliğ etmek olduğuna, bunun yanı sıra ilahi mesajı beyan etme (mübeyyin) yani ilahi hükümlerin nasıl anlaşılması gerektiğini insanlara açıklama ve öğretme gibi bir misyona sahip olduğuna vurgu yaparak konuyla ilgili ayetleri zikretmiştir. Ayrıca bu iki önemli görevin yanında Hz. Peygamber'in hükmü Kur'ân'da bulunmayan meselelerde hüküm koyma gibi bir görevinin olduğunu da ifade etmiş; böyle bir peygamberin görevinin sadece tebliğle sınırlandırılmasının onu küçümseme ve değersizleştirme anlamına geldiğini belirtmiştir. Dindeki yeri ve misyonu açısından sünneti; 1. Sünnet-i müekkide 2. Sünnet-i mufasssile 3. Sünnet-i müessise başlıkları altında incelemiştir (s. 51-59). Hz. Peygamber'in Allah katındaki değerine dair müstakil bir başlık açan Beroje, ayetlerden istidlal ederek bu konuyu; Cenab-ı Hakk'ın onu övmesi, ona bahsettiği nimetler ve dereceler, Hz. Peygamber'e salât ve selam getirmeyi emretmesi, onun hayatına, onuruna ve ailesine verdiği önem, ona saygısızlığın yasaklanması gibi yönlerden detaylı bir şekilde izah etmiştir (s. 60-76).

Beroje, dördüncü ana başlıkta sünnet inkârcılığının Kur'ân açısından doğuracağı sonuçlar üzerinde durmuştur. Buna göre sünnet inkârcılığı Kur'ân'ın sarih ayetlerini inkârla eş değerdir. Zira sünneti inkâr etmek Nisâ 13, 59, 80; Mâide 92; A'râf 158; Enfâl 1, 20, 46; Nûr 52, 56, 63; Ahzâb 75; Muhammed 33; Teğâbun 12 gibi kayıtsız şartsız Hz. Peygamber'e itaati emreden onlarca ayeti inkâr sonucunu doğurur. Sünneti inkâr eden kişi açıkça; "Hz. Peygamber'in ne söylediği, ne yaptığı ve neyi tasvip edip neyi etmediği beni ilgilendirmez" demiş olur. Bu tavır Kur'ân'a arz edildiğinde de yukardaki sonuç

ortaya çıkar. Bunun yanı sıra sünneti inkâr etmek Hz. Peygamber'e ittibayı ve uymayı emreden Âl-i İmrân 31; Nisâ 115; A'râf 158; Tevbe 63 gibi ayetleri de inkâr sonucunu doğurur. Çünkü bu ayetlerde onun dini yaşantısını, ahlakını, hal ve hareketlerini örnek almak ve ona uymak emredilmektedir. Bu nedenle Hz. Peygamber'e sadece sözlü olarak itaat etmek yeterli değildir, aynı zamanda ona ittiba etmek de gerekir. Peygamber'e itaatin bir boyutu da onun verdiği hükümlere içtenlikle teslim olmaktır. Nisâ 59, 61, 65; Nûr 51, 47-48 gibi ayetlerde bu açıkça emredilmiştir. Dolayısıyla sünneti inkâr eden kişi bu ayetleri de inkâr etmiş olur. Sayıları sekseni aşan bu tür ayetlerin sadece sahâbilere değil, kıyamete kadar gelecek bütün müminlere hitap ettiğini, sahâbe Hz. Peygamber'e itaat ve ittiba konusunda ne kadar sorumlu ise kıyamete kadar gelecek tüm Müslümanların da o kadar sorumlu olduğunu söyleyen Beroje, Kur'ân İslâmî'nı savunanların Müslümanlar arasındaki ihtilafların kaynağının sünnet olduğu, Kur'ân'ın ise birleştirdiği iddiasında bulduklarını; hâlbuki hem tarihi süreçte hem de bu gün en tehlikeli, en kalıcı ve tefrikaya en fazla sebep olan ihtilafların Kur'ân merkezli ortaya çıktığını vurgulamış, bunu tarihi örneklerle temellendirmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber'e sadece dini konularda değil, devlet idaresi, yargı ve toplumu ilgilendiren dünyevi işlerde dahi ona itaatsizliğin Nûr 62. ve 63. ayetlerde yasaklandığına dikkat çekmiştir (s. 77-96). Bu bilgilerden sonra Hz. Peygamber'e itaat ve ittibayı emreden, hikmetten bahseden ayetlerin sünneti inkâr edenler tarafından nasıl tevil edildiğine yer vermiş, onların bu tevillerinin ilgili ayetlerin açık anlamına ve anlaşılan tabii anlama aykırı olduğunu izaha çalışmıştır. Bu tür iddialara Arapça dil kuralları açısından cevaplar veren Beroje, ayetlerin onların tevil ettikleri şekilde anlaşılmasının itikadi açıdan da büyük tehlike doğurduğuna dikkat çekmiştir. Devamında sünneti inkâr edenlere dört madde halinde kritik sorular yöneltmiş, bu soruların genelde cevapsız kaldığını; cevap vermeye yeltenenlerin de zorlama izah ve tevillere başvurarak çelişiklere ve çıkmazlara düştüklerini ifade etmiş, bunları somut örneklerle detaylı bir şekilde açıklamıştır (s. 97-112).

Beşinci ana başlıkta ise sünneti inkâr etmenin ibadetler açısından doğuracağı sonuçları ele almıştır. Yazara göre, Kur'ân'ın sarih ayetlerini inkârla eş değer olan sünnet inkârcılığının ikinci vahim sonucu Kur'ân ahkâmını yaşamamanın imkânsız hale gelmesidir, yani Kur'ân'ın içinin boşaltılmasıdır. Çünkü sünnet olmadan Allah'ın farz kıldığı ibadetleri yerine getirmek mümkün değildir. Sünneti tamamen inkâr edenlerin, ameli tevâtürle sabit olan bu tür ahkâmı inkâr etmeleri Kur'ân'ı inkâr ile eş değerdir. Bu sadece farzlara mahsus bir husus değildir. Farzların dışındaki diğer sünnetler, Allah'ın zikri ile ilgili emirlerin yerine getirilmesi de aynı şekilde sünnetle sabit olan ibadetlerdir. Allah Resulü Kur'ân'ı nasıl yaşamamız gerektiğini bizlere detaylı bir şekilde öğretmiştir. "*Kur'ân bize yeter*" diyenler, esasında Kur'ân'ı nasıl yaşamamız gerektiği bilgisinden bizleri mahrum kılmaktadır. Allah Âl-i İmrân suresi 164. ayetinde Hz. Peygamber'in,

“müminleri tezkiye etme/arındırma, onlara Kur’ân’ı ve hikmeti öğretme, bilmediklerini öğretme” şeklinde üç görevinden bahseder. Dolayısıyla onun görevi Kur’ân’ı tebliğ etmekten ibaret değildir. O, sadece Kur’ân ayetlerini tebliğ ederek müminleri tezkiye etmek ve onlara bilmediklerini öğretmekle kalmamış; Allah’ın kendisine bahşettiği hikmet nuru ile de müminleri aydınlatmış ve temizlemiştir. Kur’ân’da Kitap üzerine atfedilen veya peygambere izafe edilen *hikmet* ile de sünnetin kastedildiği tartışma götürmez bir hakikattir. Allah, peygamberini *ışık saçan bir kandil* olarak tavsif ettiğine göre sünnet inkârcılığı Hz. Peygamberin ümmetini kandil gibi aydınlatan hikmetlerle dolu sünnetinden mahrum kılma sonucuna götürür. Ayrıca Hz. Peygamber’in hayatını ve İslâm’ı tebliğ yolunda yaşadıklarını öğreneceğimiz tek yer hadis kitaplarıdır. Yani hadis kitapları sadece Hz. Peygamber’in söz ve fiillerini aktaran kitaplar değildir. Onun ve ashabının suretleri ve İslâm uğrunda sergiledikleri mücadeleleri de ancak bu kitaplardan öğrenilebilmektedir (s.113-152).

Altıncı ana başlıkta sünnet inkârcılığının muâmelât ve hukuk alanında doğuracağı sonuçları ele alan Beroje’ye göre ceza hukuku, aile hukuku, borçlar hukuku, muhâkeme/yargılama hukuku ve devletlerarası hukuk alanında detaylı hükümler ve ilkelere sünnette yer almaktadır. Sünnet reddedildiğinde, hadislerle sabit olan ve bugün evrensel hukukun prensipleri arasında yer alan pek çok hüküm ve hukuk kuralı bertaraf edilecek; bu alanlarda doğan boşluğu herkes kendi aklıyla dolduracaktır. Beroje bu görüşünü söz konusu alanlarda zikrettiği birçok somut örnekle detaylandırmaktadır (s. 153-182).

Yedinci ve son ana başlık olarak sünnet inkârcılığının ilmî ve kültürel alanda doğuracağı sonuçlara temas eden yazar bunun sadece sünnetin reddi anlamında olmayıp aynı zamanda on dört asırdır İslâm ümmetinin tefsir, hadis, fıkıh, İslâm tarihi, tasavvuf gibi ilim dallarında ortaya koyduğu tüm ilmî birikimin ve bütün kültürel değerlerin reddi anlamına da geldiğini ifade etmiştir (s.183-190).

Sonuç kısmında ise, çalışmada üzerinde durduğu ve önemli gördüğü bazı hususları vurgulamıştır. Buna göre sünnet inkârcılığı İslâm tarihi boyunca hiçbir zaman metodoloji ortaya koyamamış, bu nedenle de itibar görmemiştir. XIX. yüzyılda kısmen itibar görmesinin nedeni ise konjonktürel etkenlerdir. Bu etkenlerin zayıflamasıyla sünnet inkârcılığı da etkisini kaybetmeye başlamıştır. Bu anlayış Kur’ân’ın açık emir ve yasaklarını inkâr etme, Hz. Peygamber’i (s.a.s.) itibarsızlaştırma, on dört asırdır Müslümanların ortaya koyduğu ilmi birikimlerden mahrum kalma gibi ciddi ve yıkıcı sonuçlar ortaya çıkarır; Kur’ân’ın içinin boşaltılarak onu yaşanmaz bir kitap haline getirmekten başka bir amaca hizmet etmez. Böyle bir anlayışın kabulü İslâm’ın hayattan kovulması sonucunu doğurur (s. 191-193).

Bu çalışmada yazarın, İslâmi ilimlerin Kur'ân'dan sonra ikinci asli kaynağı olan sünnetin reddinin farklı alanlarda neden olacağı olumsuzlukları başarılı bir şekilde ortaya koyduğu görülmektedir. Bunu yaparken Kur'ân merkezli hareket etmesi dikkat çekmektedir. Yani Kur'ân İslâmı'nı savunanlara karşı yine Kur'ân'dan getirdiği ayetlerle sünnetin gerekliliğini ispatlamaya gayret etmiştir. Ancak serdettiği deliller sadece bunlardan ibaret değildir. Ayetlerin yanı sıra hadisler, sahabe tatbikatı, alanında otoriter alimlerin sözleri, Arap dil kuralları ve akli çıkarımlardan da istifade etmiş; nakli ve akli delilleri dikkatli ve ilmi bir şekilde kullanmıştır. Her bir konudan sonra, burada dile getirdiği hususları örneklerle izah etmesi eserin ikna gücünü artırmıştır. Buna benzer konularda başka kitaplar yazılmış olsa da bu kitap, direk sünneti inkâr etmenin dinde doğuracağı olumsuz sonuçlara odaklanmış olması itibarıyla diğerlerinden ayrılmaktadır. Bu nedenle eserin; bu alanda eğitim gören, araştırma yapan ve bu tür konulara ilgi duyan herkesin okuması gereken ve ilgililerin müstağni kalamayacağı bir çalışma mahiyetinde olduğu görülmektedir.

Kaynakça

Beroje, Sahip. Sünnet İnkarcılığı Bizi Nereye Götürür? Peygambersiz Din Projesinin Kur'ân ve Sünnet Merkezli Tahlili. İstanbul: Ensar Neşriyat. 2020.